

Завгородня Світлана Павлівна,
кандидат наук з державного управління, старший науковий співробітник
відділу соціальної стратегії центру економічних і соціальних досліджень
Національного інституту стратегічних досліджень,
вул. Пирогова, 7а, м. Київ, 01054, Україна
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-2177-9995>
e-mail: s.zavgorodnia@ukr.net

ДОБРОБУТ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: ДОСЛІДЖЕННЯ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ В ПРОЦЕСІ ПОШУКУ БАЛАНСУ ІНТЕРЕСІВ

Анотація. У статті досліджено суперечності й визначено першочергові завдання органів державної влади для досягнення взаємоприйнятного балансу інтересів особи, суспільства і держави щодо сприяння добробуту у повоєнний період розвитку України. Сприяння добробуту в Україні в період повоєнного відновлення передбачає: подолання масштабних наслідків воєнної агресії РФ проти України, намагання наблизити рівень життя до європейських стандартів, реагування на довгострокові безпекові ризики з боку Російської Федерації.

Для встановлення суперечностей в процесі пошуку балансу інтересів використано міждисциплінарний підхід для врахування основних положень науки державного управління, економічної теорії, теорії національної безпеки. Мета статті зумовила використання бібліографічного методу та порівняльного аналізу, компаративного та статистичного аналізу, абстрактно-логічного методу.

Систематизовано підходи до встановлення суперечностей досягнення взаємоприйнятного балансу інтересів людини і суспільства в аспекті сприяння добробуту. Через безпрецедентні негативні наслідки вторгнення РФ, виявлено поглиблення суперечностей інтересів, що мають місце у: співучасті стейкхолдерів для захисту і реалізації права людини на достатній життєвий рівень, права на житло, права на доступ до енергії; проявах впливу Росії на активізацію соціальної напруженості в суспільстві, тиску на органи державної влади через інструменти гібридної агресії, використовуючи поширення гуманітарної кризи, зниження добробуту українців; зростаючому поширенні економічної нерівності, зменшенні середнього класу, зростанні нерівності розподілу доходів між верствами населення, попри зниження економічної нерівності між Україною і окремими країнами ЄС. Для досягнення взаємоприйнятного балансу інтересів людини і суспільства в аспекті сприяння добробуту визначено першочергові завдання органів державної влади для реагування на суперечності в повоєнний період розвитку України.

Ключові слова: добробут, державно-управлінська діяльність, економічна нерівність, середній клас, права людини.

Як цитувати: Завгородня С. П. Добробут людини і суспільства у період повоєнного відновлення України: дослідження суперечностей в процесі пошуку балансу інтересів. *Теорія та практика державного управління*. 2025. Вип. 2 (81). С. 89–110. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2025-2-06>

Вступ. Кожна людина прагне жити в країні, що забезпечує дотримання та захист її права на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї. Це право закріплено в міжнародних і українських нормативно-правових актах. Зокрема, в Загальній декларації прав людини (стаття 25) визначено, що кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, який є необхідним для підтримання добробуту її самої та її сім'ї [15]; у Конституції України (стаття 48) задекларовано найважливіші права та свободи людини і встановлено, що кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло [17].

Однак повне дотримання визначених гарантій можливе лише за умов подолання наслідків повномасштабної збройної агресії РФ і наближення рівня життя в Україні до європейських стандартів. З початком широкомасштабної збройної агресії РФ відбулося стрімке зниження добробуту населення, виникла тяжка для суспільного розвитку соціально-економічна криза. Масштаб негативних наслідків від повномасштабної збройної агресії РФ вважається безпрецедентним як для України, так і для Європи у перспективі десятиліть¹.

Статистичні дані характеризують значне зниження рівня добробуту населення в Україні в порівнянні з іноземними країнами. Індекс соціального добробуту² за 2025 рік³ надає негативну оцінку рівня матеріального добробуту серед українців: щоб придбати 40 товарів і послуг українець із середньою «чистою» заробітною платою по країні має працювати 28 років, 6 місяців і 8 днів. В цей же час, щоб купити той самий кошик товарів і послуг поляк із середнім «чистим» доходом має працювати 13 років, 7 місяців, 3 дні; чех – 15 років, 10 місяців, 1 день; німець – 9 років, 11 місяців і 8 днів; американець – 7 років, 6 місяців і 15 днів. Тобто виникла ситуація, коли українець із середньою «чистою» зарплатою по країні має працювати у 3,8 раза більше, ніж американець (на 21 рік більше);

¹ Два роки повномасштабної війни в Україні: думки, переживання, дії. Cedos: веб-сайт. URL: <https://cedos.org.ua/researches/dva-roky-povnomasshtabnoyi-viyny-v-ukrayini-dumky-perezhyvannya-diyi/> (дата звернення 15.10.2025)

² Індекс соціального добробуту відповідає на запитання, скільки часу потрібно працювати середньостатистичному жителю країни, щоб купити кожен із 40 вимірюваних товарів і послуг та весь запропонований кошик товарів і послуг (продовольчі товари, непродовольчі товари, товари тривалого користування, послуги). Також Індекс соціального добробуту характеризує розуміння реальної економічної ситуації пересічним громадянином, оцінювання купівельної спроможності людей з урахуванням їхніх реальних доходів та реальних цін.

³ Індекс соціального добробуту 2025. International Liberty Institute: веб-сайт. URL: <https://www.libertyinstitute.org/articles/soczialnij-dobrobut-2025>

у 2,9 раза більше, ніж німець (на ~19 років); у 2,1 раза більше, ніж поляк (~15 років); у 2 рази більше, ніж румун (на 14,5 років) для купівлі 40 товарів і послуг з кошика Індексу соціального добробуту. Про зниження рівня матеріального добробуту у значної частини населення за період повномасштабної збройної агресії РФ свідчать дані опитування, проведеного дослідницькою компанією «Соціополіс»: матеріальний стан погіршився у 63,8 % опитаних українців; лише у 23,3 % українців – не змінився; а у 10,8 % українців – покращився¹.

У проведеному науковому дослідженні [14] було згруповано підходи до визначення дефініції «добробут». У межах цього дослідження дефініцію «добробут» розглядаємо як ступінь забезпеченості предметами і засобами та потенційних можливостей для задоволення матеріальних і нематеріальних потреб людини. Подолання масштабних наслідків воєнної агресії РФ проти України, намагання наблизити рівень життя в Україні до європейських стандартів відбуватиметься за умов збереження довгострокових безпекових ризиків з боку Російської Федерації. Тому актуальність питання з дослідження суперечностей, що перешкоджають встановленню взаємоприйняттого балансу інтересів особи, суспільства і держави при сприянні добробуту та пошук шляхів його досягнення є актуальним питанням.

Огляд літератури. Сучасна теорія дослідження балансу інтересів людини і суспільства в контексті сприяння добробуту має міждисциплінарних характер. Зокрема, теоретичні основи пошуку балансу інтересів в процесі сприяння добробуту заклали вчені: в галузі науки державного управління (Ю.Ковбасюк, В.Загорський, С.Телешун, М.Буник [13], А.Мерник [19], В.Абрамов, Г.Ситник, В.Смолянук [9], В.Тертичка [24]), які досліджували проблемні питання узгодження індивідуальних інтересів, захисту природних прав людини і забезпечення справедливого співіснування та завдання держави для їх вирішення; в галузі науки національна безпека (Р.Войтович [5; 6], М.Орел [20]), акцентуючи увагу на небезпеках, що формують проблемне поле пошуку балансу інтересів особи, суспільства, держави; а також в галузі економічних наук (В.Геєць [7; 8], Ю.Чалюк [25]), досліджуючи суперечності між державою, населенням і бізнесом в період повоєнного відновлення України.

Відомо, що збереження і зміцнення суверенітету і незалежності, збереження територіальної цілісності, гарантування недоторканості державних кордонів є передумовою виживання суспільства, його добробуту та прогресивного розвитку. Разом з тим, на важливості збереження добробуту в умовах глобальної нестабільності та наявності значних безпекових ризиків наголошують фахівці у різних галузях науки. Зокрема, науковці вбачають, що: добробут поряд із духовними надбаннями, безпекою, системою міжнародних зв'язків складають ціннісне ядро системи національної безпеки України, що можуть інтегрувати спільноту в одне ціле [11]; блага народу гарантуються через забезпечення як фізичної безпеки громадян, так і соціальної (матеріальні умови, свободи, подолання соціальних відмінностей) [5]. Масштабність наслідків повномасштабної

¹ Як змінився добробут українців від початку війни: дослідження. КМІС: веб-сайт URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1553&page=1>

збройної агресії у контексті їх впливу на добробут загалом, а також як чинник впливу на баланс інтересів особи, суспільства та держави у повоєнний період в Україні досліджували М.Ковальчук [16], З.Бурик [4], О.Гончаренко, К.Сіренко [10], Т.Сергієнко, О.Крайнік [3].

Наявні наукові дослідження розкривають окремі аспекти проблемних питань підтримання балансу інтересів людини і суспільства, зважаючи на масштабні й обтяжливі для України наслідки від воєнної агресії РФ. Разом з тим, у процесі підготовки стратегічних державно-управлінських рішень щодо захисту прав і свобод людини, забезпечення безпеки, сприяння добробуту громадян у повоєнний період в Україні важливим залишається питання комплексного аналізу суперечностей досягнення взаємоприйнятного балансу інтересів особи, суспільства, держави.

Мета статті – розкрити суперечності досягнення взаємоприйнятного балансу інтересів особи, суспільства і держави щодо сприяння добробуту у повоєнний період розвитку України та визначити першочергові завдання органів державної влади.

Методологія дослідження. Мета статті зумовила використання міждисциплінарного підходу через врахування основних положень науки державного управління, економічної теорії, теорії національної безпеки. Під час дослідження використано низку методів, зокрема: бібліографічний метод та порівняльний аналіз – у процесі узагальнення результатів наявних досліджень щодо суперечностей, що виникають під час пошуку балансу інтересів у різних галузях науки; компаративний та статистичний аналіз – у процесі дослідження й визначення проблемних питань реалізації прав людини, забезпечення безпеки і добробуту громадян у повоєнний період в Україні; абстрактно-логічний метод – для узагальнення опрацьованих матеріалів з метою виявлення суперечностей і визначення першочергових завдань органів державної влади для досягнення взаємоприйнятного балансу інтересів особи, суспільства і держави щодо сприяння добробуту у повоєнний період розвитку України.

Основні результати дослідження. Формування основ договірної теорії походження держави як системи поглядів, згідно з якими держава виникає як результат договору між людьми внаслідок усвідомлення ними своїх потреб, завершилось у XVII–XVIII ст. і стало підґрунтям становлення західноєвропейської моделі взаємовідносин у системі «держава – суспільство». Зокрема, вказана концепція передбачає формування взаємоприйнятного балансу інтересів, впорядкування життя в суспільстві, а державу єдиною верховною особою, котра відображає волю всіх.

Оскільки проблема балансу інтересів може бути певною мірою вирішена за рахунок: укладення суспільного договору (що передбачає узгодження особистісних та суспільних інтересів), проведення реформ, що сприяють добробуту, то забезпечення прогресивного розвитку можливо за умови врахування інтересів особи (суспільної групи) і суспільства.

Проблему пошуку балансу інтересів, що сприяє добробуту досліджено у сучасних працях науковців теорії державного управління, теорії національ-

ної безпеки, економічної теорії. Для досягнення взаємоприйняттого балансу інтересів особи, суспільства і держави в контексті сприяння добробуту, увага представників галузі науки державного управління зосереджена на необхідності захисту природних прав кожного з членів суспільства і, як наслідок необхідності вирішення проблемних питань розвитку суспільства.

Але на шляху досягнення такого стану існують суперечності, які на думку науковців проявляються у існуванні: (а) індивідуальних інтересів людей, які за природою є вільними, та як за таких умов якнайкраще узгодити особисті інтереси та справедливе співіснування [13]; (б) декількох самостійних інтересів, які один одному протиставляються (одному «визнаному» інтересу протиставляється інший, також «визнаний» і вимагає для себе забезпечення можливості існування) та які обмежують один одного [19]; (в) інтересів людини (індивіда) та суспільства, які часто не збігаються, оскільки інтереси суспільства (цілого) не є сумою інтересів громадян (частин). Науковці зазначають, що кожна людина неповторна й сприймає та захищає ті чи інші цінності відповідно до конкретних обставин власного життя [9].

Для досягнення бажаного результату (взаємоприйняттого балансу інтересів особи, суспільства і держави, що передбачає реалізацію базових цінностей суспільства – безпека, добробут, справедливість) дослідники наголошують на урахуванні особливої ролі людини як суб'єкта і об'єкта державної політики, що передбачає [9; 13; 19]: (а) влаштування добробуту таким чином, щоб досягалось щастя всіх і кожного, а також становлення ролі людини як учасника суспільних відносин з більшою зацікавленістю до подій, які відбуваються у державі, а не відособленої від суспільства; (б) забезпечення безпеки людини як передумови безпеки суспільства, держави, національної та міжнародної безпеки.

У теорії національної безпеки науковці досліджували проблему суперечностей в досягненні балансу інтересів особи, суспільства та держави в контексті ідентифікації чинників, які породжують небезпеки для процесу державно-управлінської діяльності щодо досягнення балансу інтересів особи, суспільства та держави. Зокрема, Р. Войтович окреслює проблему підміни національних інтересів глобальними, тобто спроби окремих світових держав підпорядкувати собі інтереси іншої національної держави [6]. Авторка дослідження зазначає, що національний інтерес жодною мірою не може підмінятися глобальним інтересом, оскільки це позбавляє національну державу можливості реалізації власної стратегії суспільного розвитку. Необхідно забезпечити належні умови реалізації інтересів особи, суспільства і держави, не перешкоджаючи при цьому інтересам іншої держави. Основну мету державної політики національної безпеки вбачає у визначенні системи національних інтересів, як інтерпретації збалансованості інтересів особи, суспільства і держави, яка обов'язково має бути узгоджена з глобальною системою інтересів.

М. Орел відзначає активну генерацію «симулякрів», які є руйнівними для соціальних порядків, неефективність традиційних способів інтеграції та координації дій індивідів, які намагаються досягти своїх прагматичних цілей сформували проблемне поле пошуку оптимального балансу влади в трикутнику інди-

від – суспільство – держава [20]. Тому в процесі публічного управління у сфері національної безпеки дослідниця вбачає актуальним завданням – виявлення та оцінювання факторів, які є причинами небезпек руйнації соціального порядку, а також формування механізмів адекватного реагування на них.

Науковці, що досліджують проблемні питання економічного розвитку та стимулювання добробуту акцентують увагу на суперечностях між державою, бізнесом і населенням через просування абсолютизованого підходу щодо непереверженості вільного ринку, який «а priori» є недосконалим. Класик економічної теорії В. Гесць розкриває суперечність між державою, населенням і бізнесом, яка призвела до поглиблення нерівності, породження нестабільності, посилення протистояння в глобальному масштабі та стало своєрідною ціною економічного зростання, що не врахувало його соціальних наслідків [7; 8]. Науковець вбачає, що: (i) піднесення економіки є результатом використання технологічних надбань, що орієнтовані у першу чергу на отримання прибутків, що водночас обмежує можливості для стабільного життя населення; (ii) опанування людством сил і ресурсів природи в процесі економічної діяльності забезпечувало економічне зростання, а також розшарування середнього класу, що визначається як найбільша загроза соціальному середовищу; (iii) становлення і домінування особистих, корпоративних, національних та іншого характеру інтересів на відміну від необхідної домінації суспільних інтересів, що супроводжується просуванням на глобальному рівні абсолютизованої непереверженості вільного ринку. В. Тертичка вирізняє поле боротьби між групами-інтересів, групами-впливу, групами-тиску, лідерів політичних об'єднань під час вибору політики (курсу держави) і розглядає результат цієї боротьби, як вирішальний момент для суспільного розвитку [24].

За наявності таких суперечностей, досягнення взаємоприйняттого балансу інтересів на думку науковців має бути реалізовано шляхом: (а) внесення змін у функціонування ринку в тій частині, де діяльність за його законами не забезпечує від прояву негативних наслідків (щоб запобігти виникненню нерівності має бути забезпечена ефективна робота ринків, як регуляторів розподілу доходів); (б) становлення важливої, якщо не ключової ролі особистості в розвитку суспільства, держави та її економіки, на відміну від беззаперечної віри в могутність ринків; (в) задоволення інтересів більшості, за умови не погіршення інтересів меншості.

Проведений аналіз праць українських науковців та узагальнення результатів їх досліджень дав змогу систематизувати підходи до виявлення суперечностей, які постають між різними суб'єктами у процесі пошуку взаємоприйняттого балансу інтересів. Масштабні і руйнівні наслідки повномасштабної збройної агресії РФ проти України призводять до поглиблення суперечностей під час дії воєнного стану в Україні.

По-перше, суперечності щодо захисту природних прав кожного з членів суспільства (за умов урахування ситуації, коли індивіди переслідують свої індивідуальні інтереси, а також коли одному «визнаному» інтересу протиставляється інший, також «визнаний» і потребує реалізації) і, як наслідок вирішення про-

блемних питань розвитку суспільства актуалізувалися за час дії воєнного стану в Україні. Для досягнення взаємоприйняттого балансу інтересів особи і суспільства варто враховувати, що національна економіка вже зазнала і зазнає значних втрат у результаті війни, а процес відновлення економічного і людського розвитку України буде складним і тривалим [22]. Зокрема, збройна агресія РФ проти України призвела до масштабної гуманітарної кризи, при одночасному тиску на бюджетну систему. Кожен другий українець постраждав від війни, понад 12 мільйонів людей потребують гуманітарної допомоги та захисту¹.

У міжнародних і українських нормативно-правових актах закріплено основні права людини, захист і реалізація яких забезпечує добробут українців. Зокрема, мова йде про право: на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (статті 46, 48 Конституції України); право на житло (стаття 47 Конституції України) [17]; право кожного на доступ до енергії («The European Pillar of Social Rights Action Plan») [2]. У Таблиці 1 висвітлено актуальні проблеми, які потребують вирішення для захисту і реалізації прав людини, що сприяють добробуту.

Відмічаються суперечності щодо участі стейкхолдерів під час захисту й реалізації прав людини, що сприяють добробуту. Під час реалізації права українців на достатній життєвий рівень та права на соціальний захист відмічається суперечності, коли ключовим у доходах населення залишаються соціальні трансферти (пенсії, соціальні допомоги). Це відображає пряму залежність населення від державного бюджету та залежність українців від соціальної допомоги. Натомість, у високорозвинених країнах частка заробітної плати у структурі загальних доходів населення перевищує 80%, тобто реалізується відтворювальна функція заробітної плати як основного компонента формування бюджету родини. В свою чергу, в структурі доходів американців соціальне забезпечення становить лише 13% [18].

Під час реалізації права на житло відмічається суперечність, що стосується як: справедливої матеріальної компенсації за зруйноване житло, яка можлива лише у разі виплати репарацій РФ чи інших стягнень, так і активізація участі населення до інвестування у власне житло. За наявними оцінками, заходи із матеріальної компенсації за зруйноване житло можуть бути реалізовані лише за 30 чи навіть 50 років. При цьому, в Україні наявна ситуація, коли окремі потерпілі отримали повну компенсацію за зруйноване житло, навіть за наявності кількох квартир, а 99% постраждалих – компенсації не отримали². Також в порівнянні з довоєнним періодом інвестиції населення в житлову нерухомість в Україні досить низькі: за час воєнного стану їх обсяг скоротився втричі³

Існує суперечності щодо участі стейкхолдерів у частині: забезпечення фізичної доступності енергетичних ресурсів; зниження надмірних витрат на енергетичні

¹ Три роки потому: від гуманітарної кризи до потенційного відновлення. Організація Об'єднаних Націй. Україна: веб-сайт. URL: <https://ukraine.un.org/uk/>

² Бойко Т. Треба забезпечити справедливість компенсацій за житло всім, хто потребує. Укрінформ : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3950475-tetana-bojko-kordinatorka-zitlovokomunalnih-program-opori.html>

³ Інвестиції в житлову та готельну нерухомість: як війна змінює попит і ціни на українському ринку. Mind.ua: веб-сайт. URL: <https://mind.ua/publications/20291591-investiciyi-v-zhitlovu-ta-gotelnu-neruhomist-yak-vijna-zminyue-popit-i-cini-na-ukrayinskomu-rinku>

Таблиця 1
Проблемні питання щодо захисту і реалізації права людини на достатній життєвий рівень, права на житло, права на доступ до енергії, що актуалізувалися у період воєнного стану в Україні

Table 1
Problematic issues related to the protection and implementation of the human right to an adequate standard of living, the right to housing, the right to access to energy, which were actualized during the period of martial law in Ukraine

<p>Права людини, захист і реалізація яких забезпечує добробут / Human rights, the protection and implementation of which ensure welfare</p>	<p>Проблема, що потребує вирішення / A problem that needs to be solved</p>	<p>Проблемні питання, які виникають під час захисту і реалізації прав людини / Problematic issues that arise during the protection and implementation of human rights</p>
<p>Право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, право на соціальний захист</p>	<p>– Рівень бідності в Україні набагато вищий, ніж до лютого 2022 року. Виходячи з офіційного фактичного порогу прожиткового мінімуму, рівень бідності у 2021 році становив 20,6 %, а у 2024 році – зріс до 35,8 %.¹ – Знизилася фінансові можливості для забезпечення достатнього життєвого рівня у значної частини населення, доходи яких залежать від рівня прожиткового мінімуму (згідно з розрахунками Мінсоцполітики станом на червень 2025 року фактичний розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб визначено у розмірі 8827,49 грн². Натомість на січень 2026 року розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб становить 3328 грн). – Зменшилася частка домогосподарств, які мають оплачувану роботу як основне джерело доходу з 67% до 53% у 2023 році і залишається на цьому рівні. Натомість зросла частка домогосподарств, які залежать від державних трансфертів: пенсії є найпоширенішим джерелом доходу домогосподарств, які отримали близько 60 % домогосподарств; отримання соціальної допомоги досягло свого піку у I кварталі 2024 року на рівні 26,7 % домогосподарств.</p>	<p>– Через проблеми доходів бюджету ускладняється завдання із забезпечення охопленості населення соціальною підтримкою. – Через значне навантаження специфічними витратами війни (зокрема на оборону, соціальні видатки, на відбудову інфраструктури) та фінансові ризики бізнесу знижується можливість забезпечення прийняттого рівня заробітної плати.</p>

¹ Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4). The World Bank: веб-сайт. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P180174-ca39eccd-ea67-4bd8-b537-ff73a675a0a8.pdf>

² Фактичний розмір прожиткового мінімуму у цінах червня 2025 року. Профспілка працівників освіти і науки України: веб-сайт. URL: <https://pon.org.ua/novynu/12130-faktychnyi-rozmir-prozhytkovogo-minimumu-u-cinakh-ukraini-2025-roku.html>

Продовження табл. 1
Table 1 (continued)

<p>Права людини, захист і реалізація яких забезпечує добробут / Human rights, the protection and implementation of which ensure welfare</p>	<p>Проблема, що потребує вирішення / A problem that needs to be solved</p>	<p>Проблемні питання, які виникають під час захисту і реалізації прав людини / Problematic issues that arise during the protection and implementation of human rights</p>
<p>Право на житло</p>	<p>В наслідок російського вторгнення в Україну 13 % житлового фонду було пошкоджено або зруйновано, що вплинуло на понад 2,5 млн домогосподарств. Обсяг завданої шкоди житловому сектору погіршив ситуацію із недостатньою кількістю належного, доступного та безпечного житла в Україні. Наразі відновлення є послідовним, проте темпи зростання потреб перевищують темпи відновлення: було відремонтовано майже 300 тис. одиниць житла із незначними пошкодженнями (близько 20 % всіх одиниць житла із незначними пошкодженнями).</p>	<p>Через масштабні руйнування житлової забудови та значне навантаження спеціальними витратами війни (зокрема на оборону, соціальні видатки) ускладняється завдання із забезпечення відбудови та відновлення житла для громадян України</p>
<p>Право кожного на доступ до енергії</p>	<p>Інфраструктура ЖКГ стала однією з цілей ударів російських військ, а прями збитки для ЖКГ оцінюються в 4,5 млрд дол. Це спричиняло відключення населення від послуг тепlopостачання, електропостачання та водopостачання. 23 % респондентів по всій Україні повідомили, що їм не вистачає опалювальних приладів, 21% осіб повідомили про дефіцит твердого палива для опалення¹. У 2023 році 10,6% населення не мали змоги належним чином обігріти свої домівки, а у порівнянні з 2022 роком частка такого населення зросла на 1,3 відсоткового пункту. На 1 січня 2022 року борг українських споживачів склав 81,6 млрд грн, а за даними липня 2024 року сягнув вже 200 млрд грн. До початку повномасштабної воєнної агресії видаткова частина сімейного бюджету на оплату ЖКП в середньому становила 13,5 %, а на початок 2025 року – становить близько 20 %.</p>	<p>Через фізичні руйнування об'єктів енергетичної та житлової інфраструктури, значне навантаження спеціальними витратами війни (зокрема на оборону) та збільшення кількості населення, що потерпає від енергетичної бідності, ускладняється завдання із забезпечення фізичної доступності енергоресурсів для населення, знижується можливість забезпечення прийнятної її рівня.</p>

Джерело: побудовано автором за даними [2; 17]

Source: constructed by the author based on data from [2; 17]

¹ Україна - Підготовка до зими: житло, комунальні послуги, переміщення та потреби - грудень 2024 року. ЮМ: веб-сайт. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraina-pidgotovka-do-zimi-zhito-komunalni-poslugi-peremishchennya-ta-potrebi-gruden-2024?close=true>

послуги. Для прикладу, щодо участі населення у енергозабезпеченні, то 38,9 % опитаних українців називають пряму підтримку населення на встановлення резервних систем серед бажаних дій для зменшення наслідків відключень електроенергії. Для забезпечення надійності електропостачання українці пріоритетними вважають: швидке відновлення пошкоджених об'єктів (47,5 % опитаних респондентів); посилення захисту від ворожих атак (43,5%) та модернізацію інфраструктури (37,6%). Натомість, розвиток резервних джерел енергії вважають пріоритетними 32,3 % респондентів, розвиток відновлюваних джерел енергії – 27,2%, а підвищення енергоефективності – 17,6 % опитаних респондентів. Щодо участі населення в зменшенні витрат на енергоресурси, лише 5,6 % українців скористалися державними програмами енергоефективності, 16,4 % українців – готові долучитись, але не знають про існування таких програм, 17,5 % українців планують скористатися підтримкою, а близько третини (29 %) громадян не можуть собі цього дозволити за умови, якщо участь у таких програмах передбачатиме збільшення квартплати¹.

По-друге, варто відзначити деструктивні чинники, які формуються «акторами на міжнародній арені», щоб реалізувати свої національні інтереси та впливають на процес пошуку балансу інтересів особи, суспільства і держави щодо збереження добробуту. Вважається малоімовірним те, що по завершенню війни Росія відмовиться від спроб завдати шкоди інтересам особи, суспільства і держави за допомогою гібридних інструментів ведення війни [25; 21; 22]. Після завершення війни небезпека від Росії щодо повторного вторгнення не зникає, а низький рівень соціального забезпечення чи низький рівень життя може призводити до соціальної напруженості, державної нестабільності, масових заворушень.

У Таблиці 2 наведено основні інструменти гібридної агресії РФ, які впливають на досягнення взаємоприйняттого балансу інтересів особи, суспільства та держави щодо збереження добробуту та наративи, які створює Росія, щоб реалізувати свої національні інтереси.

Зокрема, в результаті цілеспрямованого знищення російською армією об'єктів критичної, енергетичної інфраструктури, що супроводжується високою активністю російської пропаганди, майже 40 % опитаних українців вважають причиною відключень електроенергії не пошкодження енергетичної інфраструктури, а різноманітні неправдиві причини. Серед таких причин називають: навмисні відключення для виправдання підвищення цін (18,7 % опитаних); здійснюється експорт електроенергії за кордон (15,4 %); наявні цілеспрямовані дії влади, щоб нагадувати людям про триваючу війну (5 %)².

Для прикладу, руйнування житла і цивільної інфраструктури в Україні призвело до масової еміграції українців за кордон. Проте РФ намагається дискредитувати українців в Європі, які отримали тимчасовий захист і налаштувати жителів країн Європи проти України та її громадян. Зокрема, до українців намагаються

¹ Європейське майбутнє України: довкілля, енергетика та повоєнна відбудова очима громадян. DiXi Group: веб-сайт. URL: <https://dixigroup.org/analytic/evropejske-majbutnye-ukrayiny-dovkillya-energetyka-ta-povoyenna-vidbudova-ochyma-gromadyan/>

² Європейське майбутнє України: довкілля, енергетика та повоєнна відбудова очима громадян. DiXi Group: веб сайт. URL: <https://dixigroup.org/analytic/evropejske-majbutnye-ukrayiny-dovkillya-energetyka-ta-povoyenna-vidbudova-ochyma-gromadyan/>

Таблиця 2

Характеристика основних інструментів гібридної агресії РФ щодо зниження добробуту

Table 2

Characterization of the main tools of the Russian Federation's hybrid aggression in reducing welfare)

Основні інструменти гібридної агресії щодо зниження добробуту / The main tools of hybrid aggression to reduce welfare	Дія деструктивних чинників, що впливають на досягнення взаємоприйняттого балансу інтересів особи, суспільства, держави щодо збереження добробуту / The action of destructive factors that influence the achievement of a mutually acceptable balance of interests of the individual, society and the state regarding the preservation of welfare	Наративи РФ / Narratives of the Russian Federation
Поширення бідності	До початку в 2014 році російської агресії показники абсолютної бідності в Україні зменшувалися. Натомість від початку розгортання у 2014 році і до початку повномасштабної збройної агресії РФ відбулося раптове зuboжіння майже 5 млн осіб, внаслідок миттєвої втрати житла, майна, доходів.	Просувається наратив щодо корупції, економічних труднощів та соціальних проблем в Україні з метою дискредитації української влади та держави загалом.
Зниження можливостей держави фінансувати соціальну сферу	Соціальні стандарти, незважаючи на їх невідповідність суспільним очікуванням тривалий час не підвищувалися, а з огляду на російську агресію структура державного бюджету змінилася на користь військових видатків, у т.ч. і за рахунок соціальних.	Такий наратив підриває довіру населення до українських інституцій і підтримує ідею, що Україна повинна бути під впливом Росії
Руйнування житла та цивільної інфраструктури	Житловий сектор залишається найбільш постражданим. Загальна кількість зруйнованих або пошкоджених житлових об'єктів становить близько 224 тис. За період повномасштабного вторгнення пошкоджено або зруйновано: 229 шкіл, 110 дитячих садків і 97 університетів; 515 лікарень та 465 амбулаторій ¹ . Цілеспрямовані руйнування призводять до ускладнення доступу людей до житла, порушення процесу надання базових послуг освіти, охорони здоров'я, соціальних послуг, що загрожує погіршенням якості людського капіталу та спричиняє еміграцію за кордон.	Росія створює наративи для дискредитації українців за кордоном, щоб зменшити підтримку України та використовує активістів для дестабілізації ситуації під прикриттям псевдо-аргументації порушень у сфері прав людини.
Знищення інфраструктури житлово-комунального господарства	Унаслідок атак було повністю зруйновано Каховську та Дніпровську ГЕС, Трипільську та Зміївську ТЕС, пошкоджено або зруйновано значну частину інших генеруючих потужностей, а також високовольтних підстанцій та об'єктів нафтогазової інфраструктури. Значних руйнувань зазнали 925 котелень, 214 центральних теплових пунктів, понад 354 км тепломереж ² . Цілеспрямоване знищення російською армією об'єктів критичної, енергетичної, цивільної інфраструктури України спрямовано на тероризування українського населення.	Висока активність російської пропаганди щодо енергетичного сектору на тлі знищення Росією об'єктів енергетичної інфраструктури спрямовано на підриив морального духу суспільства і дискредитації української влади, котре втомлене від збройної агресії може чинити тиск на органи державної влади.

Джерело: побудовано автором за даними [12; 23].

Source: constructed by the author based on data from [12; 23].

¹ Прямі збитки інфраструктури України через війну зросли до \$170 млрд — оцінка KSE Institute станом на листопад 2024 року. Kyiv School of Economics: веб-сайт. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/pryami-zbitki-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-zrosli-do-170-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-listopad-2024-roku/>

² Там само.

прив'язати образ «нахабних нероб, які мандрують у пошуках високих соцвиплат». Українців стали зображати тягарем для економіки країн, що їх приймають та намагаються змалювати не втікачами від війни, а туристами, які переїжджають із країни до країни, шукаючи, де краще і де вищі суми соціальної допомоги¹.

По-третє, у період воєнного стану в Україні актуалізується суперечність між державою, населенням і бізнесом в результаті поширення економічної нерівності, зменшення середнього класу. В результаті такої ситуації збільшуються витрати на державну соціальну допомогу для тієї категорії населення, яка «вимивається» з середнього класу, і відповідно, переходить до вразливої категорії населення, скорочуються ресурси на зростання економіки.

Тенденції економічної нерівності в Україні у довоєнний період та за час дії воєнного стану охарактеризовано у глобальному вимірі та у розрізі чинників її поширення. Використання показника «ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності» дає змогу охарактеризувати динаміку економічної нерівності на глобальному рівні (оскільки охоплюються такі критерії, як доходи та населення), шляхом порівняння значень в Україні з найвищими і найнижчими значеннями у країнах Європейського Союзу (див. таблицю 3).

Таблиця 3

**ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності
у 2018 – 2024 роках, дол. США**

Table 3

GDP per capita, PPP in 2018 – 2024, \$²

Країни / Countries	Роки / Years						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Україна	12554,8	14217,5	15541	17846,4	14770,1	17665,3	18550,5
Болгарія	23997,2	26765,1	27352	30959,2	35815,3	37435,3	41519,5
Люксембург	116638,4	121371,7	122066,7	136772,4	143381,9	142424,7	150929,4

Джерело: складено автором за даними The World Bank Group.

Source: compiled by the author based on data from The World Bank Group.

Зокрема, серед країн Європейського Союзу у 2018 році найнижче значення ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності було у Болгарії, а найвище – у Люксембургу. В Україні у цей час (2018 р.) ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності був у 9,3 рази нижчим, ніж у Люксембургу та у 1,9 рази нижчим, ніж у Болгарії.

Попри великий масштаб наслідків для України від повномасштабної збройної агресії РФ, в Україні за 2018-2024 роки ВВП на душу населення за паритетом купі-

¹ «Створюють агентів впливу». Росія намагається дискредитувати українців у Європі. Радіо Свобода: веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-propahandarsiyi-protu-ukrayintsiv-u-yevropi/32661207.html> (дата звернення: 28.11.2025)

² GDP per capita, PPP (current international \$). The World Bank Group: веб-сайт. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD> (дата звернення: 28.11.2025)

вельної спроможності зріс майже у 1,5 рази, в той час у Люксембургу – лише у 1,3 рази. Тому, у 2024 році скоротився розрив за рівнем ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності між Люксембургом та Україною: став у 8,1 рази нижчим, ніж у Люксембургу. Таке співвідношення характеризує, що у 2024 році Люксембург виробляв (витрачав) у 8,1 разів більше, ніж Україна, а Болгарія – більше у 2,2 рази. Наведені дані дали змогу встановити тенденцію до зниження економічної нерівності між Україною та Люксембургом (яка має високий рівень життя в Європейському Союзі). Проте наведений аналіз не характеризує розподіл цих доходів між верствами населення в Україні, що потребує подальшого дослідження.

До повномасштабної збройної агресії РФ в рейтингу за Індексом Джині¹ Україна перебувала серед групи країн з найнижчим рівнем, у порівнянні з країнами ЄС (рис. 1).

Обравши для аналізу Люксембург та Болгарію серед країн ЄС (що мали найвищий і найнижчий рівень ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності) з метою порівняння значень показника з Україною варто відмітити:

(а) за даними Державної служби статистики України в 2018 – 2022 роках Індекс Джині в Україні коливався у межах 24,7–26,7², що значно нижче за зна-

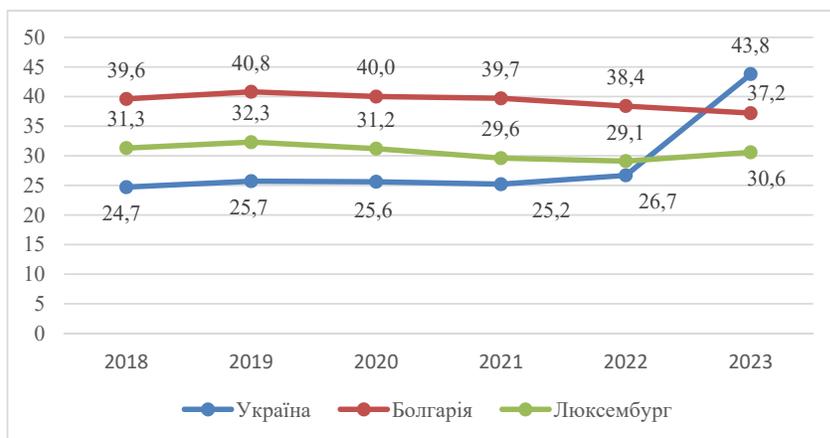

Рис. 1. Індекс Джині у 2018 – 2023 роках
Fig. 1. Gini index in 2018-2023³

Джерело: складено автором за даними Держстат, ЮНІСЕФ, Eurostat

Source: compiled by the author based on data from the State Statistics Service, UNICEF, Eurostat

¹ Індекс Джині відбиває ступінь відхилення фактичного розподілу доходів за чисельно рівними групами населення від лінії їх рівномірного розподілу. Статистична міра рівності доходів коливається від 0 до 100 %, водночас значення 0 відображає цілковиту рівність доходів у всіх групах населення, 100 – цілковиту нерівність, коли весь дохід належить одній особі. Що вищим є Індекс Джині, то більшою є нерівність між багатим та бідним населенням країни.

² Статистичний збірник «Витрати і ресурси домогосподарств України». Доходи та умови життя. Статистична інформація / Держстат України: веб-сайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>

³ Gini index in Ukraine from 2013 to 2028. STATISTA: веб-сайт. URL: <https://www.statista.com/forecasts/1165120/giniindex-forecast-in-ukrai...>

чення цього показника у Болгарії (39,6–38,4 у відповідний період) та навіть у Люксембургу (коливався у межах 31,3–29,1). Така відмінність пояснюється тим, що офіційні статистичні дані стосовно диференціації життєвого рівня населення не враховують значної тінізації доходів в Україні, яка переважно стосується груп населення з найвищими доходами.

(б) з початком повномасштабної збройної агресії РФ Індекс Джині різко зріс і досяг значення 43,8 у 2023 році (за даними ОЕСД¹) та значення близько 50 у 2024 році (за даними The World Bank²), що є безпрецедентно високим. Для порівняння, за даними 2023 року в Люксембургу значення цього показника становило 30,6, а у Болгарії – 37,2.

Значення інших показників за період воєнного стану в Україні також свідчать про поглиблення економічної нерівності й зменшення середнього класу³. Відбулося значне скорочення щомісячних доходів серед населення з середніми доходами і нижче, зростання розриву у рівні доходів серед категорій населення, зниження якості життя з меншим спектром використання грошових можливостей та вільного часу.

Зокрема, війна в Україні також призвела до значного скорочення щомісячних доходів населення з дуже низькими та середніми доходами. Частка домогосподарств з дуже низькими доходами (дохід на одну особу менше 3 000 грн на місяць) зростає з 21 % до 30 %, а з доходом понад 10 000 грн на особу – скоротилася з 16 до 10 %⁴. Окрім того, більшість домогосподарств трансформують заощадження у джерело доходу, які або повністю вичерпано, або значно скоротилися: 38 % респондентів повідомили, що вичерпали всі заощадження; 36 % вказали, що витратили частину заощаджень. При цьому, 6% респондентів повідомили, що не витратили жодної копійки своїх заощаджень, а 17 % домогосподарств не мають жодних заощаджень, які можна було б витратити⁵.

Про зростання розриву у рівні доходів населення в період воєнного стану в Україні також засвідчують результати самооцінки купівельної спроможності доходів. Зокрема, з 2021 по 2023 роки відбулося зростання частки тих, хто не

¹ Соціально-економічний стан домогосподарств України (за результатами загальнодержавного вибіркового обстеження соціально-економічного стану домогосподарств (ОЕСД), проведеного у грудні 2023 року – лютому 2024 року). UNICEF Україна: веб-сайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/social-economical-state-2023-24>

² Monitoring Living Conditions in Ukraine. The World Bank Group: веб-сайт. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/bf81d702093c4e7ce911cb00603d3fb9-0080012025/original/Listen-to-Ukraine-Update-2025.pdf>

³ У наукових і аналітичних дослідженнях зазначається, що до домінуючих критеріїв характеристики середнього класу відносять показники матеріального добробуту, професійно-посадового статусу та самоідентифікації. У межах нашого дослідження для характеристики зміни середнього класу за час воєнного стану в Україні використано показники матеріального добробуту.

⁴ Економічна стійкість під час війни: доходи, зайнятість та соціальна допомога в Україні. IOM: веб-сайт. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/Economic%20Resilience%20in%20%20A0Wartime_UKR.pdf

⁵ Економічна стійкість під час війни: доходи, зайнятість та соціальна допомога в Україні. IOM: веб-сайт. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/Economic%20Resilience%20in%20%20A0Wartime_UKR.pdf

може забезпечити навіть достатнє харчування в 3,6 рази, в той же час практично незмінною залишилася (навіть зросла на 0,4 в.п.) частка тих, кому вистачає грошей та роблять заощадження¹ (рис. 2).

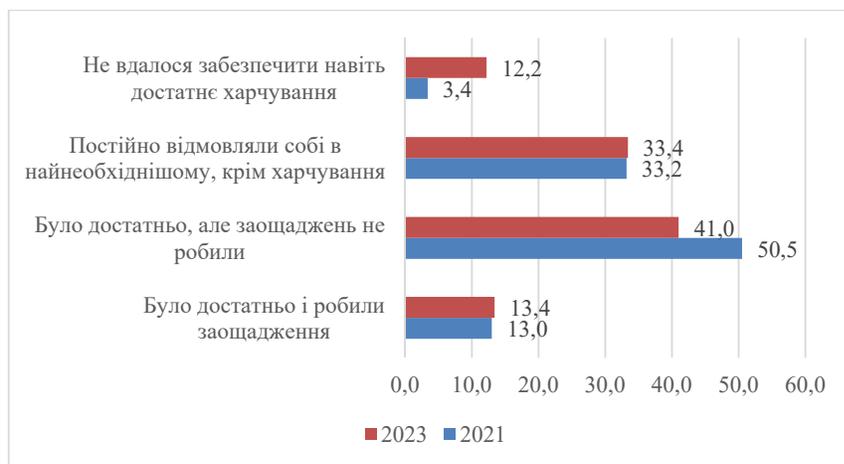

Рис. 2. Самооцінка купівельної спроможності доходів у 2021, 2023 роках
Fig. 2. Self-assessment of the purchasing power of income in 2021, 2023

Джерело: побудовано за даними UNICEF Україна
Source: compiled by the author based on data from UNICEF Ukraine

Судячи із самооцінки фінансового становища домогосподарств за період 2021 – 2023 років відбулося стрімке зростання кількості домогосподарств, які не можуть дозволити собі певні товари першої необхідності (рис. 3). Зокрема, значно зросла частка домогосподарств, які економлять на харчуванні (з 12,2 % у 2021 р. до 26,2 % у 2023 р.) та які можуть дозволити собі будь-які покупки (з 0,5 % до 1,7 % за досліджуваний період). Водночас зменшилася частка домогосподарств, яким вистачає на харчі, одяг, взуття (з 39,3 % у 2021 р. до 22,7 % у 2023 р.), а також на придбання дрібної техніки (з 18,1 % до 13,8 % за відповідний період).

Найбільшою видатковою частиною сімейного бюджету українців залишаються товари та послуги першої необхідності (77 % витрат), що значно перевищує показник Німеччини (51 % витрат) і Польщі (46 % витрат) (рис. 4). Зокрема, у 2024 році частка витрат українців на комунальні послуги, на оренду та борги становила 30%, на продукти харчування – 34%, на транспорт – 5% і 8% – на охорону здоров'я.

Найбільш помітна різниця у розподілі бюджету українців та європейців відмічається за категоріями: дозвілля і відпочинок; електроніка та побутова техніка; заощадження та інвестиції. За даними 2024 року серед українців від-

¹ Соціально-економічний стан домогосподарств України (за результатами загальнодержавного вибіркового обстеження соціально-економічного стану домогосподарств (ОСЕСД), проведеного у грудні 2023 року – лютому 2024 року). UNICEF Україна: веб-сайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/social-economical-state-2023-24>

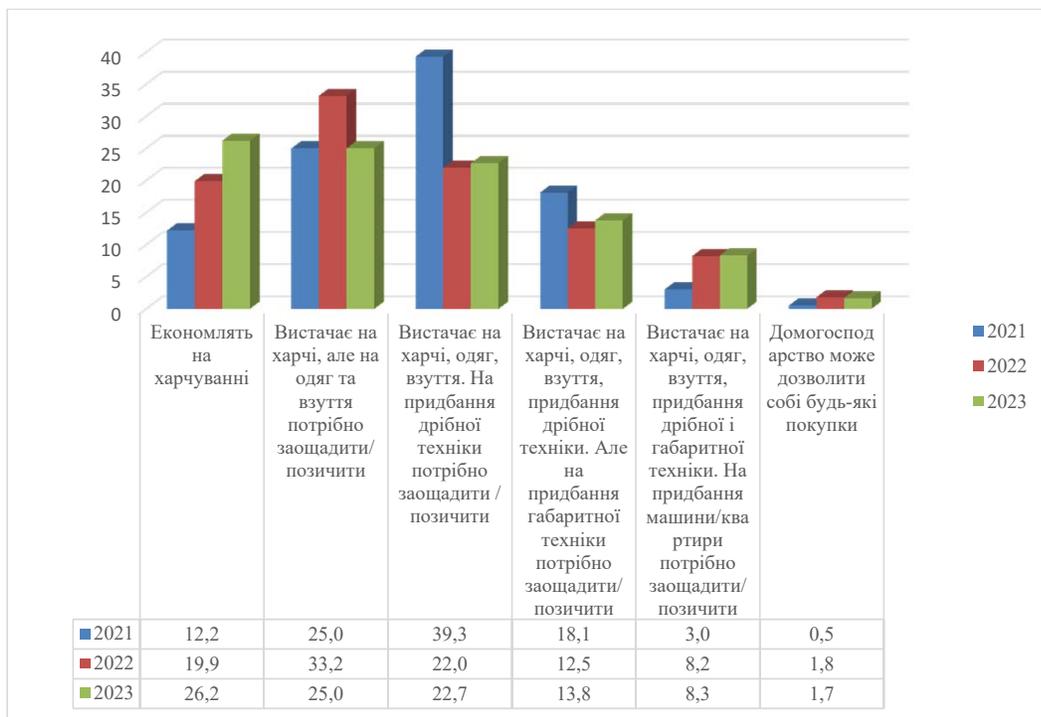

Рис. 3. Самооцінка фінансового становища домогосподарств, відсотків відповідей

Fig. 3. Self-assessment of the financial situation of households, percentage of responses

Джерело: складено автором за даними Національного банку України¹

Source: compiled by the author based on data from the National Bank of Ukraine

мічається низький показник витрат на електроніку, побутову техніку та товари домашнього вжитку (2 %), в порівнянні з Німеччиною і Польщею, де цей показник становить 6 % і 7 % відповідно. Частка заощаджень та інвестицій в українців становить 3%, що у декілька разів менше, ніж у громадян Німеччини (9 %) і Польщі (7 %). На дозвілля, відпочинок і туризм українці виділяють лише 3% бюджету, що значно менше порівняно з громадянами Німеччини і Польщі, де цей показник становить 15 % і 18 % відповідно.

З'ясування суперечностей принципово важливо при визначенні першочергових завдань органів державної влади для досягнення взаємоприйняттого балансу інтересів особи, суспільства і держави щодо сприяння добробуту у повенний період розвитку України. Викладене вище дозволяє дійти висновку, що в Україні серед таких завдань є:

¹ Інфляційний звіт, жовтень 2023 року. Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-jovten-2023-roku>

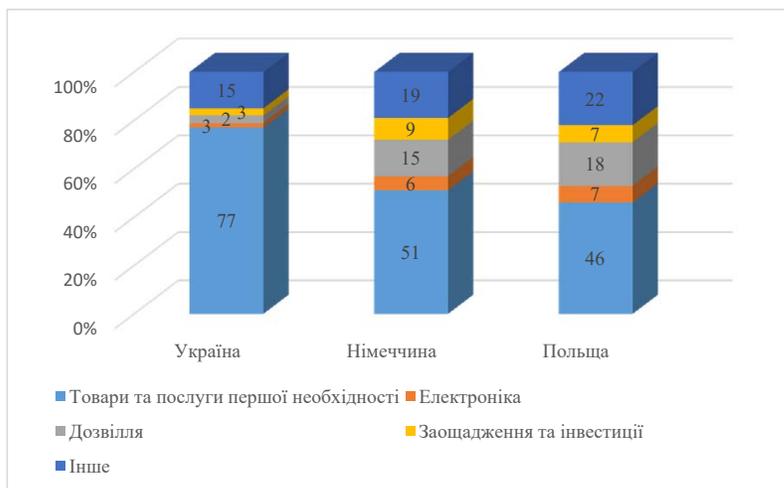

Рис. 4. Розподіл місячного бюджету українців з бюджетом споживачів у Німеччині, Польщі

Fig. 4. Distribution of the monthly budget of Ukrainians with the budget of consumers in Germany and Poland

Джерело: побудовано автором за даними Deloitte¹

Source: constructed by the author based on Deloitte data

– визначення цілей та інструментів для захисту і реалізації прав людини, які сприяють добробуту шляхом: (1) сприяння самоактивації населення до підвищення життєвого рівня населення і утвердженню відповідальності за власний добробут, наближення затвердженого розміру прожиткового мінімуму до фактичного з урахуванням динаміки індексу споживчих цін; (2) стимулювання населення до інвестування у власне житло, захисту прав та законних інтересів учасників ринку житлової нерухомості, активізації участі держави і суб'єктів господарювання в будівництві / реконсервації фонду соціального житла з урахуванням інтересів учасників ринку житлової нерухомості; (3) акумулювання коштів населення для інвестування в енергоефективність, нові види енергії з відновлюваних джерел, забезпечення рівного доступу до потенційного капіталу для всіх домогосподарств, у т. ч. тих, які мають низький дохід.

– ідентифікація та моніторинг інструментів гібридної агресії, спрямованих на виникнення соціальної напруженості через поширення гуманітарної кризи і значного зниження добробуту, які застосовуються країною-агресором за умов ведення інформаційно-інтелектуальних війн та поширення «симулякрів», а також визначення методів реагування на них;

– прогнозування негативних наслідків від поширення економічної нерівності та зменшення середнього класу в Україні на досягнення взаємоприйняттого

¹ Споживацькі настрої українців у 2024 році. Deloitte: веб-сайт. URL: <https://www.deloitte.com/ua/uk/about/press-room/consumer-behavior-research-2024.html>

балансу інтересів людини і суспільства щодо сприяння добробуту в період повоєнного відновлення та вибір інструментів для реагування;

– виявлення наслідків управлінських рішень щодо реагування на суперечності в інтересах досягнення взаємоприйняттого балансу інтересів особи, суспільства і держави щодо сприяння добробуту, оцінювання їх ефективності з метою подальшого коригування у разі необхідності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень.

З'ясовано підходи до дослідження суперечностей в процесі пошуку балансу інтересів людини і суспільства щодо сприяння добробуту, на основі аналізу праць учених у галузі науки державного управління, теорії національної безпеки та економічної теорії. У період воєнного стану в Україні безпрецедентні негативні наслідки вторгнення РФ призвели до поглиблення суперечностей інтересів під час досягнення взаємоприйняттого балансу, зокрема щодо: 1) участі стейкхолдерів для захисту і реалізації права людини на достатній життєвий рівень, права на житло, права на доступ до енергії; 2) наслідків впливу Росії на формування соціальної напруженості в суспільстві, тиску на органи державної влади, за допомогою інструментів гібридної агресії, використовуючи значне зниження добробуту українців через наслідки вторгнення (створення наративів, «симулякрів»); 3) поширення економічної нерівності, зменшення середнього класу в Україні з початком повномасштабної збройної агресії РФ. В 2024 році скоротився розрив за рівнем ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності між Люксембургом (у досліджуваній період має найвище значення цього показника серед країн ЄС) та Україною, попри значне зростання нерівності розподілу доходів між верствами населення в Україні. Запропоновано першочергові завдання органів державної влади, що стосуються: визначення цілей та інструментів реалізації прав людини, які сприяють добробуту шляхом активізації участі населення; ідентифікації та моніторингу інструментів гібридної агресії РФ, що використовує поширення гуманітарної кризи і значне зниження добробуту українців для реалізації своїх національних інтересів; прогнозування негативних наслідків поширення економічної нерівності на досягнення взаємоприйняттого балансу інтересів; а також виявлення наслідків державно-управлінських рішень щодо реагування на суперечності.

Перспективами подальших досліджень є дослідження чинників та наслідків зменшення середнього класу на сприяння добробуту та вибір інструментів реагування в період повоєнного відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Carlos Vacas-Soriano. Developments in income inequality and the middle class in the EU. Eurofound. 2024. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/all/developments-income-inequality-and-middle-class-eu>
2. European Pillar of Social Rights Action Plan. European Commission: веб-сайт. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_en

3. Sergiienko, T., & Krainik, O. Socio-economic inequality of the population in Ukraine: Challenges and prospects for ensuring resilience. *Management and Business*, 2024. № 2(2). С. 6-17. DOI: <https://doi.org/10.59214/mb/2.2024.06>
4. Бурик З. Сучасні виклики реалізації соціальної політики в умовах війни та післявоєнного відновлення та в контексті сталого розвитку. *Аспекти публічного управління*. 2025. Том 13. №2. С. 33-43. DOI: <https://doi.org/10.15421/152518>
5. Войтович Р. В. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз) : монографія / за заг. ред. В. М. Князева. Київ: НАДУ, 2007. 680 с.
6. Войтович Р. Глобалізація як новий тип розвитку суспільства й управління в контексті формування нової геостратегічної реальності. *Демократичне врядування: наук. вісн.* 2021. Вип. 2 (28). URL: <https://science.lpnu.ua>
7. Геєць В.М. Ознаки соціальної якості життя воєнного часу в Україні й завдання її повоєнного відновлення. *Економіка України*. 2024. № 4 (749). С. 3-35. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.04.003>
8. Геєць В.М. Соціалізація та соціальна якість: від турбулентності до ламінарності. Київ: Академперіодика, 2025. 332 с. DOI: <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.535.332>
9. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол.: В.І.Абрамов, Г.П.Ситник, В.Ф.Смоляннюк; за заг.ред. Г.П.Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 784 с.
10. Гончаренко О., Сіренко К. Моделі «держави загального добробуту» та їхні характеристики. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки*. 2024. № 1 (12). С. 70-82. DOI: <https://doi.org/10.32755/sjeducation.2024.01.070>
11. Горбулін В.П., Качинський А. Б. Стратегічне планування : вирішення проблем національної безпеки : монографія. Київ: НІСД, 2010. 288 с.
12. Економічні інструменти протидії гібридній агресії : аналіт. доп. / за ред. А.Ю. Сменковського. Київ : НІСД, 2020. 69 с.
13. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т. 8. 630 с., С. 568-569.
14. Завгородня С.П. Добробут як наукова категорія та пріоритети державної політики щодо збереження та зростання добробуту в умовах повоєнного відновлення України. *Науковий вісник: Державне управління*. 2023. № 2 (14). С. 81-201. DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-181-201](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-181-201)
15. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. Законодавство України: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
16. Ковальчук М. Вплив глобалізації на добробут населення країни: пошук оптимального шляху для України. *COPERNICUS. Political and Legal Studies*. Vol. 3, Issue 4 (December 2024). Pp. 7–16. DOI: <https://doi.org/10.15804/CPLS.2024401>
17. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
18. Лаврук І.Г., Тодорюк С.І, Кифяк В.І. Нерівність доходів населення в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №11. С. 40-44. DOI: <https://doi.org/10.32702/23066814.2019.11.40>
19. Мерник А. Баланс інтересів особистості, суспільства та держави як керівний принцип обмеження прав людини. *Юридичний бюлетень*. 2020. Випуск 17. С. 40-44. DOI: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.17.04>

Zavhorodnia S. P. Welfare of the individual and the society in the period of post-war recovery in Ukraine: the study of conflicts in the process of searching for a balance of interests

20. Орел М. Теоретико-методологічні засади формування системи державного управління у сфері політичної безпеки : дис.... д-ра. держ. упр. : 25.00.01 / МАУП. Київ, 2019. 488 с.

21. Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.

22. Резнікова О.О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. Національний інститут стратегічних досліджень: веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/stratohichnyu-analiz-bezpekovo-ho-seredovyshcha-ukrayiny>

23. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В.П.Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.

24. Тертичка В. Державна політика: аналіз і впровадження в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01 / Київ. Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. 2004. 40 с.

25. Чалюк Ю. «Warstate» і «welfare state»: конфлікт чи синергія воєнної стратегії та соціальної безпеки України. *Сталий розвиток економіки*. 2024. №1(48). С. 309-320. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-48-43>

Стаття надійшла до редакції 20.10.2025

Стаття рекомендована до друку 20.11.2025

Опубліковано 30.12.2025

Svitlana Zavhorodnia, candidate of sciences in public administration,
Senior Research Fellow of the Department of Social Strategy Center for Economic and Social Research
of the National Institute of Strategic Studies, 7a Pyrogova St., Kyiv, 01054, Ukraine
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-2177-9995> e-mail: s.zavgorodnia@ukr.net

WELFARE OF THE INDIVIDUAL AND THE SOCIETY IN THE PERIOD OF POST-WAR RECOVERY IN UKRAINE: THE STUDY OF CONFLICTS IN THE PROCESS OF SEARCHING FOR A BALANCE OF INTERESTS

Annotation. The article examines contradictions and defines the primary tasks of state authorities to achieve a mutually acceptable balance of interests of the individual, society and the state in promoting welfare in the post-war period of Ukraine's development. Promoting welfare in Ukraine during the post-war recovery period involves: overcoming the large-scale consequences of Russia's military aggression against Ukraine, efforts to bring the standard of living closer to European standards, responding to long-term security risks from the Russian Federation.

In order to establish contradictions in the process of finding a balance of interests, an interdisciplinary approach was used to take into account the main provisions of the science of public administration, economic theory, and the theory of national security. The purpose of the article determined the use of the bibliographic method and comparative analysis, comparative and statistical analysis, and the abstract-logical method.

Approaches to establishing contradictions in achieving a mutually acceptable balance of interests of man and society in the aspect of promoting welfare are systematized. Due to the unprecedented negative consequences of the invasion of the Russian Federation, the deepening of conflicts of interests that take place in: the complicity of stakeholders for the protection and realization of the human right to an adequate standard of living, the

right to housing, the right to access to energy; manifestations of Russia's influence on the intensification of social tension in society, pressure on state authorities through the tools of hybrid aggression, using the spread of the humanitarian crisis, the decrease in the welfare of Ukrainians; the growing spread of economic inequality, the reduction of the middle class, the growth of inequality in the distribution of income between the population, despite the decrease in economic inequality between Ukraine and individual EU countries. In order to achieve a mutually acceptable balance of the interests of man and society in the aspect of promoting well-being, the priority tasks of state authorities for responding to contradictions in the post-war period of Ukraine's development have been defined.

Keywords: *welfare, public administration activity, economic inequality, middle class, human rights.*

In cites: Zavorodnia, S. P. (2025). Welfare of the individual and the society in the period of post-war recovery in Ukraine: the study of conflicts in the process of searching for a balance of interests *Theory and Practice of Public Administration*, 2 (81), 89–110. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2025-2-06> [in Ukrainian].

REFERENCES:

1. Carlos Vacas-Soriano. (2024). Developments in income inequality and the middle class in the EU. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/all/developments-income-inequality-and-middle-class-eu>
2. European Pillar of Social Rights Action Plan. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_en
3. Sergiienko, T., & Krainik, O. (2024). Socio-economic inequality of the population in Ukraine: Challenges and prospects for ensuring resilience. *Management and Business*, 2(2), 6-17. DOI: 10.59214/mb/2.2024.06 [in Ukrainian].
4. Buryk, Z. (2025). Modern challenges of implementing social policy in conditions of war and post-war reconstruction and in the context of sustainable development. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 13(2), 33-43. DOI: <https://doi.org/10.15421/152518> [in Ukrainian].
5. Voytovych, R. (2007). The impact of globalization on the system of public administration (theoretical and methodological analysis). Knyazev V. (Ed.) Kyiv: NAPA [in Ukrainian].
6. Voytovych, R. (2021). Globalization as a new type of development of society and governance in the context of the formation of a new geostrategic reality. *Demokratychnе vriaduvannia: nauk. visn.*, 2(28). URL: <https://science.lpnu.ua> [in Ukrainian].
7. Geets, V.M. (2024). Signs of the social quality of life during wartime in Ukraine and the tasks of its post-war restoration. *Ekonomika Ukrainy*, 4(749), 3-35. DOI: <https://doi.org/10.15407/econo-myukr.2024.04.003> [in Ukrainian].
8. Geets, V.M. (2025). Socialization and social quality: from turbulence to laminarity. Kyiv: Akadempriodyka [in Ukrainian].
9. Abramov, V.I., Sytnyk, G.P. & Smolyanyuk, V.F. (2016). Global and National Security. Sytnyk G. (Ed.). Kyiv: NAPA [in Ukrainian].
10. Honcharenko, O., & Sirenko, K. (2024). Models of the "welfare state" and their characteristics. *Naukovyi visnyk Sivershchyny. Seriya: Osvita. Sotsialni ta povedinkovi nauky*, 1(12). DOI: <https://doi.org/10.32755/sjeducation.2024.01.070> [in Ukrainian].

11. Horbulin, V.P., & Kachynsky, A. B. (2010). Strategic planning: solving national security problems. Kyiv: NISS [in Ukrainian].
12. Smenkovsky A.Yu. (Eds.). (2020). Economic tools for countering hybrid aggression. Kyiv: NISS [in Ukrainian].
13. Kovbasyuk, Y. V. (Ed.). (2011). Encyclopedia of Public Administration in 8 volumes (Vol 8). Kyiv: NAPA [in Ukrainian].
14. Zavhorodnia, S.P. (2023). Welfare as a scientific category and priorities of state policy regarding the preservation and growth of welfare in the conditions of post-war reconstruction of Ukraine. *Naukovi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, 2(14). DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-181-201](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-181-201) [in Ukrainian].
15. Universal Declaration of Human Rights: Adopted and proclaimed by resolution 217 A (III) of the United Nations General Assembly (1948, December 10). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 [in Ukrainian].
16. Kovalchuk, M. (2024). The impact of globalization on the well-being of the country's population: the search for the optimal path for Ukraine. *COPERNICUS. Political and Legal Studies*, Vol. 3, Issue 4. DOI: <https://doi.org/10.15804/CPLS.2024401> [in Ukrainian].
17. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine No. 254k/96-VR (1996, June 28). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
18. Lavruk I.G., Todoryuk S.I. & Kyfyak V.I. (2019). Income inequality in Ukraine. *Investments: practice and experience*, 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/23066814.2019.11.40> [in Ukrainian].
19. Mernyk, A. (2020). Balance of interests of the individual, society and the state as a guiding principle of restricting human rights. *Yurydychnyi biuleten*, 17. DOI: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.17.04> [in Ukrainian].
20. Orel, M. (2019). Theoretical and methodological principles of the formation of the system of public administration in the sphere of political security. Doctor's thesis. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
21. Reznikova, O.O. (2022). National resilience in a changing security environment. Kyiv : NISS [in Ukrainian].
22. Reznikova, O.O. Strategic analysis of Ukraine's security environment. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/strategichnyy-analiz-bezpekovoho-seredovyshcha-ukrayiny> [in Ukrainian].
23. Horbulin, V.P. (Eds.). (2020). Global hybrid war: the Ukrainian front. Kyiv: NISS [in Ukrainian].
24. Tertychka, V. (2004). State policy: analysis and implementation in Ukraine. Extended abstract of doctor's thesis. Kyiv: NAPA [in Ukrainian].
25. Chalyuk, Y. (2024). "Warstate" and "welfare state": conflict or synergy of military strategy and social security of Ukraine. *Sustainable economic development*, 1(48). DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-48-43> [in Ukrainian].

The article was received by the editors 20.10.2025

The article is recommended for printing 20.11.2025

Published 30.12.2025